

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ÖZERKLİK DAVRANIŞLARININ, ÖZ YETERLİK İNANÇLARININ, MESLEĞE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ *

EXAMINING OF THE AUTONOMY BEHAVIORS, SELF-EFFICACY BELIEFS AND ATTITUDES OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS TOWARDS THEIR PROFESSION

Araştırma Makalesi

Esra ÜNLÜ¹, Esra ÇAKAR ÖZKAN²

Makale gönderim tarihi: 28 Şubat 2023

Makale kabul tarihi : 24 Mayıs 2023

Özet

Araştırmanın amacı ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranışları, öz yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında İzmir ili merkez ilçelerine bağlı ortaokullarda görev yapan 8552 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İzmir ilinin merkez ilçelerine bağlı ortaokullarda görev yapan, araştırmaya gönüllü olarak katılan 507 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak 'Kişisel Bilgi Formu', "Öğretmen Özerklik Ölçeği", "Öğretmen Öz Yeterlik İnanç Ölçeği" ve "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma, betimsel bir araştırma niteliğinde olup nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel araştırma modeline uygun olarak yürütülmüştür. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerin (aritmetik ortalama, standart sapma) yanı sıra t-testi, ANOVA ve korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır ve analizler SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin özerklik, öz yeterlik ve mesleğe yönelik tutum toplam puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin özerklik, öz yeterlik ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada üç değişken arasındaki ilişki pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bulunmuştur. Üç değişken arasındaki ilişkinin zayıf çıkması alanyazında yer alan araştırmaların sonucu ile çelişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özerklik, Öz Yeterlik, Tutum.

Abstract

The aim of the study is to examine the relationship between the secondary school teachers' autonomy behavior, self-efficacy beliefs and attitudes towards the profession. The universe of the research is composed of 8552 teachers working in secondary schools in İzmir central districts in 2017-2018 academic year. The sample of the study consists of 507 teachers working in secondary schools in the central districts of İzmir and participating in the research voluntarily. In the research, "Personal Information Form", "Teacher Autonomy Scale", "Teacher Self-efficacy Belief Scale" and "Attitude Scale towards Teaching Profession" were used as data collection tools. In the analysis of the data, descriptive statistics (arithmetic mean, standard deviation), as well as t-test, ANOVA and correlation analyzes were used, and analyzes were done using the SPSS program. According to the findings, it was determined that the teachers who participated in the study had high total autonomy, self-efficacy and attitude towards the profession. In this study, where the relationship between teachers' autonomy, self-efficacy and attitudes towards the profession was examined, the relationship between the three variables was found to be positive, weak and significant. The weak relationship between the three variables contradicts the results of the studies in the literature.

Keywords: Autonomy, Self-Efficacy, Attitude.

* Bu çalışma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Dr. Öğr. Üyesi Esra Çakar Özkan' ın danışmanlığında tamamlanan Esra Ünlü'nün Yüksek Lisans Tezi'nden üretilmiştir.

1 Bilim Uzmanı, esraunlu_32@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4131-5485

2 Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, esracakarsk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2913-8137

GİRİŞ

Türkiye’de son zamanlarda eğitim alanında yapılan reformlarla birlikte eğitim kademelerinin tamamında programlar yenilenmiştir. Öğretim programlarında öğretmenin merkezde olduğu bir anlayış hakimken günümüzde yapılandırmacı yaklaşım ön plana çıkmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte öğrencinin ön planda olduğu, öğrencilerin iş birliğine dayalı yaparak yaşayarak öğrendiği ve öğrencilerin merkezde olduğu etkinliklere yer verilmeye başlanmıştır. Bununla beraber öğretmenin bilgiyi aktarmasından çok öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerine katkı sağlamaya yönelik etkinlikler planlanmıştır (Gül, 2015; Karademir, 2013).

Türkiye’de eğitim noktasında gerçekleştirilmiş olan reformlarla beraber öğretmenlerin mesleki sorumluluklarında da artış yaşanmıştır. Öğretmenlerin artan sorumluluklarıyla beraber öğretme-öğrenme sürecinde daha fazla söz sahibi olmaları ve özerk hareket etmeleri söz konusu olmuştur (Eurydice, 2008). Öğretme-öğrenme sürecinin en önemli parçalarından biri olan öğretmen özerkliği “öğretimin planlanması, geliştirilmesi ve yönetimi sürecinde öğretmenlerin söz sahibi olması” (Friedman, 1999, s.72) ya da “öğretmenlerin meslekleriyle ilgili konularda ve karar alma süreçlerinde belirli bir yetki ve özgürlük alanına sahip olması” (Bümen, 2019, s.178) olarak ifade edilmektedir. Özerk bir öğretmenin, öğrencilerinin bireysel farklılıklarına dikkat ederek onların ihtiyaçlarına uygun çeşitli etkinlikler düzenleyerek dersin içeriğini, derste kullanacak olduğu materyalleri belirleyeceği düşünülmektedir. Bu şekilde öğrencilerin özerkliklerine de fayda sağlayacağına inanılmaktadır. Tedmem (2016) raporunda, öğretmenlerin özerklik davranışlarının öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur.

Yapılandırmacı yaklaşımın öğretmene yüklemiş olduğu sorumlulukları yerine getirmede öğretmenin özerkliği kadar öz yeterliğinin ve mesleğe yönelik tutumunun da önemli olduğu düşünülmektedir (Eroğlu, 2013). Öğretmenin mesleki anlamda bilgi ve becerisinin gelişmesinde, görevini ve sorumluluklarını yerine getirebilmesinde, yaratıcı davranışlarını geliştirebilmesinde özerkliği ve öz yeterliği arasındaki ilişki önemli görülmüştür. Güvenç (2011) öğretmenin öz yeterliğinin, öğretmen özerkliği üzerinde etkisinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Öz yeterlik inancının düşük olduğu öğretmenlerin özerklik algılarının da olumsuz yönde etkileneceğine inanılmakta ve dolaylı olarak öğrencilerin başarıları ve duyuşsal özelliklerini de etkileyeceği belirtilmektedir (Ayrıl vd., 2014; Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001). Etkili bir öğrenme-öğretme ortamının oluşmasında öğretmen özerkliği kavramıyla ilişkili olan öğretmen öz yeterliği de önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmenlerin öz yeterlik inancı “öğretmenlerin sahip olduğu becerilerle eğitimde istenen öğrenme çıktılarını gerçekleştirmeye yönelik yargısı” (Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001, s.783) olarak ifade edilmektedir. Öz yeterlik inancının olumlu olduğu öğretmenlerin yeni yaklaşım, yöntem ve teknikleri kullanabilme noktasında daha az sorun yaşadıkları, sınıf yönetim süreçlerine fazla müdahalede bulunmadıkları ve karşılaşmış oldukları problemleri çözme noktasında daha kararlı davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir (Hoy & Spero, 2005, akt. Özerkan, 2007). Kısaca öğretmenlerin öz yeterlik inancının, onların öğrenme-öğretme sürecine yönelik etkinliklerini, öğrencilerin motivasyonunu ve akademik anlamda başarılarını etkileme noktasında önemli olduğu belirtilmektedir (Hoy, 2000; Sünbül ve Arslan, 2006). Öz yeterlik inancının yüksek olduğu öğretmenlerin öğrenenlerini duyuşsal, sosyal ve akademik açıdan etkileyeceği düşünülmektedir (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006).

Öğretmenlerin sınıf içinde kullanacak oldukları etkinliklerle ilgili tercih etmiş oldukları yöntem ve stratejilerini, sınıf yönetimi becerilerini ve sınıf içindeki kararlarını, inanç ve tutumlarının etkilediği ifade edilmektedir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011). Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının ve mesleğe yönelik tutumlarının nitelikli bir öğrenme ortamının meydana gelmesinde ve öğrenenlerin bilişsel ve duyuşsal öğrenmeleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (örn. Caprara, Barbaranelli, Steca & Malone 2006; Goddard, Hoy & Woolfolk-Hoy, 2000). Aynı zamanda özerklik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, mesleklerine yönelik ilgi ve isteklerinin daha fazla olduğunu ortaya koyan sonuçlar bulunmaktadır (Pearson & Hall, 1993). Kısaca öğretmenlerin özerklik davranışları ve mesleğe yönelik tutumları arasında önemli bir ilişki olduğu

söylenbilir. Öğretmenlerin özerklik davranışları ve öz yeterlik inançlarının yanı sıra mesleklerine yönelik tutumlarının da önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumu öğretim sürecini, öğrenciyi ve sınıf atmosferini etkileyen anlayış olarak ifade edilmektedir (Güneyli ve Aslan, 2009). Öğretmen davranışlarını ve sınıfın atmosferini etkileyen öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, öğrencinin kişiliğinin gelişmesinde, öğretmen ve öğrenci arasında yaşanan ilişkinin niteliğinde ve öğrenmenin gerçekleşmesinde de etkili olacağı düşünüldüğü için öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları önemli görülmüştür (N. Semerci ve Semerci, 2004; Özgür, 1994).

Türk alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin özerklik davranışlarını, öz yeterlik inançlarını ve mesleğe yönelik tutumlarını bir arada ele alan ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların olmadığı söylenebilir. Yapılan bu çalışma ile alanyazında var olan bu boşluğun doldurulacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin sınıf içi kararları ve uygulamaları üzerinde etkili olan, nitelikli öğrenme ortamının oluşturulmasında, öğrenenlerin bilişsel ve duyuşsal öğrenmeleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu düşünülen bu üç değişken arasındaki ilişki ortaya konularak eğitim uygulamaları, politikaları ve öğretmenlerin hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitimlerine yön verilebileceği düşünülmektedir.

Alanyazında öğretmenlerin özerkliği (Çolak, 2016; Gül, 2015; Koçoğlu, 2017), öz yeterliğini (Belgi, 2016; Çiftci, 2016; Kaçar, 2016; Karamehmetoğlu, 2017; Kızırmak, 2017), tutumlarını (Cebeci, 2016; Jameel, 2017; Kandemir, 2016), tutum ve öz yeterliklerini (Doğan, 2013; Tufan, 2016), özerklik ve öz yeterliklerini (Güvenç, 2011; Sökmen, 2018) bir arada ele alan az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışma ile alanyazında var olan bu boşluğun doldurulabileceği düşünülmüştür. Ayrıca bir öğretmenin mesleğinde başarılı olmasında özerkliği, mesleğe yönelik tutumu ve öz yeterlik algısı arasındaki ilişki düzeyinin önemli rol oynadığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranış, öz yeterlik inanç ve mesleğe yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi ve ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranışları, öz yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan soruya yanıt aranmıştır:

Ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranışları, öz yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Betimsel bir araştırma niteliğinde olan bu çalışmada nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan ilişkisel (correlational) araştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel araştırmalar, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin, değişkenlere herhangi bir müdahalede bulunulmadan incelendiği araştırma modelidir (Karasar, 2009). Yapılan bu çalışmada açıklayıcı ilişkisel desen temele alınmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Çalışma 2020 yılından önce yapıldığı için etik kurul izni alınmamıştır.

Çalışma grubu

Bu araştırmanın evreni 2017-2018 eğitim öğretim yılında İzmir ili merkez ilçelerine bağlı ortaokullarda görev yapan 8552 öğretmenden oluşurken araştırmanın örneklemini ise İzmir ilinin merkez ilçelerine bağlı ortaokullarda görev yapan seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri arasında yer alan uygun

örnekleme yöntemi (Fraenkel & Wallen, 2006) ile seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 507 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 333'ü (%59,1) kadınlardan 174'ü (%40,9) ise erkeklerden oluşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin 121'inin (%23,9) 6-10 yıl, 83'ünün (%16,4) 16-20 yıl, 65'inin (%12,8) 21 yıl ve üzeri görev yaptığı 1-5 yıl ile 11-15 yıl arasında görev yapanların sayısının ise birbirine eşit olduğu belirlenmiştir. 13 farklı branştan öğretmenin katıldığı araştırmada matematik 83 (%16,4) kişiyle katılımın en fazla olduğu branş iken özel eğitim 7 (%1,4) kişiyle katılımın en az olduğu branş olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan bu formda ortaokul öğretmenlerinin özerklik, öz yeterlik ve mesleğe yönelik tutum düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemeye yönelik cinsiyet, branş ve kıdem gibi demografik özelliklere cevap aranan bağımsız değişkenlere yer verilmiştir.

Öğretmen Özerklik Ölçeği: Araştırmada Ulaş ve Aksu'nun (2015) geliştirmiş olduğu ve 18 maddenin bulunduğu "Öğretmen Özerklik Ölçeği" kullanılmıştır. Üç boyuttan oluşan ölçek beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek üzere yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda eğitim programlarıyla ilgili karar verme özerkliği, öğretimi planlama ve uygulama özerkliği ve mesleki gelişim özerkliği olmak üzere üç faktör olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla .86, .91 ve .80 olarak hesaplanırken, ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır (Ulaş ve Aksu, 2015).

Çalışma kapsamında öğretmen özerklik ölçeğinin güvenirliği Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı yeniden hesaplanmıştır. Buna göre öğretimi planlama ve uygulama özerkliği, mesleki gelişim özerkliği, eğitim programı ile ilgili karar verme özerkliği ve ölçeğin geneline yönelik hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sırası ile .91, .88, .82 ve .92'dir. Elde edilen değerlere göre ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenirliğinin yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği: Öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini belirlemeye yönelik Çolak, Yorulmaz ve Altinkurt'un (2017) geliştirmiş olduğu 27 madde ve dört boyuttan oluşan ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin boyutlarına ve geneline yönelik yapılan Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla akademik öz yeterlik alt boyutu için .75, mesleki öz yeterlik alt boyutu için .86, sosyal öz yeterlik alt boyutu için .88, entelektüel öz yeterlik alt boyutu için .87 hesaplanırken, ölçeğin tamamına yönelik Cronbach Alfa katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

Çalışma kapsamında öğretmen öz yeterlik inancı ölçeğinin güvenirliğine yönelik Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı yeniden hesaplanmıştır. Buna göre akademik öz yeterlik, mesleki öz yeterlik, sosyal öz yeterlik, entelektüel öz yeterlik ve ölçeğin geneli için hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sırası ile .75, .87, .88, .84 ve .92'dir. Elde edilen değerlere göre ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenirliğinin yeterli düzeyde olduğunu belirlenmiştir.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği: Öğretmenlerin mesleğe yönelik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinden faydalanılmıştır. Çetin'in (2003) öğretmen adaylarıyla geliştirmiş olduğu ölçeği Demir (2016) öğretmenlere yönelik uyarlamıştır. 32 maddenin yer aldığı ölçek Sevgi, Tatmin ve Değer olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geneline yönelik hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .93 olarak bulunurken, alt boyutlara yönelik hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı ise .81 ve üzerinde bulunmuştur.

Çalışma kapsamında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin güvenirliği için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı yeniden hesaplanmıştır. Buna göre sevgi, tatmin, değer boyutları ve ölçeğin tamamına yönelik hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sırası ile .93, .88, .83 ve .93'tür. Elde edilen değerlere göre ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenirliğinin yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verileri toplamaya başlamadan önce ölçekleri geliştirmiş olan yazarlardan ve İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kullanım ve uygulama için gerekli izinler alındıktan sonra 2017-2018 eğitim-öğretim yılı Mart, Nisan ve Mayıs ayı içerisinde İzmir il merkezinde yer alan okullardaki gönüllü olan öğretmenlere ölçekler dağıtılmış ve tamamlamaları beklenmiştir. Genel olarak bir hafta içinde doldurulan formlar okullardan geri alınmasına rağmen bütün formların araştırmacıya geri dönüşü haziran ayını bulmuştur.

Araştırmanın değişkenlerine yönelik normallik varsayımı Kolmogrov-Smirnov ve Shaphiro Wilk testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Ayrıca değişkenlerin uç değerlerine yönelik analiz yapılarak çarpıklık-basıklık değerlerini ele alınmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,50$ arasında olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,50$ aralığında olması verilerin normal dağıldığı şeklinde yorumlanmaktadır (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Verilerin normal dağılmasından dolayı veriler analiz edilirken parametrik testlerden faydalanılmıştır. İlişkisiz örneklem t-testi, ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ve Pearson Korelasyon Analizi verilerin analizinde kullanılmıştır. Analiz için SPSS 25 paket programı kullanılırken, analizlerin anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın alt problemi "Ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranışları, öz yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" şeklindedir. Bu alt problemin yanıtlanmasına yönelik ilk olarak öğretmenlerinin özerklik algıları, öz yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutum düzeyleri incelenmiştir. Öğretmenlerin özerklik algı düzeyleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Özerklik Ölçeğinin Boyutlarına İlişkin Bulgular

Boyutlar	X	Ss
Eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği	3.22	1.00
Öğretimi planlama ve uygulama özerkliği	3.78	.77
Mesleki gelişim özerkliği	2.29	1.10
Genel özerklik (Toplam)	3.35	.73

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulama boyutunda sahip olduğu özerklik algısının en yüksek düzeyde olduğu bulunurken ($\bar{x} = 3.78$, $SS=0.77$), öğretmenlerin mesleki gelişim özerkliği algısının ise eğitim programı ile ilgili karar verme ve öğretimi planlama ve uygulama özerkliğinden daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur ($\bar{x} = 2.29$, $SS=1.10$). Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmen öz yeterlik ölçeğinin boyutlarına ilişkin puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeğinin Boyutlarına İlişkin Bulgular

Boyutlar	X	Ss
Akademik öz yeterlik inancı	4.50	.51
Mesleki öz yeterlik inancı	4.61	.45
Sosyal öz yeterlik inancı	4.48	.56
Entelektüel öz yeterlik inancı	4.19	.61
Genel öz yeterlik inancı (Toplam)	4.47	.43

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin sahip olduğu öz yeterlik inanç düzeylerinin tüm boyutlarda yüksek olduğu söylenebilir. Fakat en yüksek düzeyde olduğu boyut, mesleki öz yeterlik inancı ($\bar{x} = 4.61$, $SS=0.45$) boyutuyken, entelektüel öz yeterlik inancı düzeylerinin diğer boyutlardan daha düşük olduğu belirlenmiştir ($\bar{x} = 4.19$, $SS=.61$).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin boyutlarına ilişkin puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Boyutlarına İlişkin Bulgular

Boyutlar	X	Ss
Sevgi	3.77	.91
Tatmin	4.17	.72
Değer	4.55	.55
Mesleğe yönelik tutum (Toplam)	4.14	.62

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri incelendiğinde değer boyutunun diğer boyutlardan daha yüksek olduğu ($\bar{x}=4.55$, $SS=0.55$), sevgi boyutunda mesleğe yönelik tutumlarının ise tatmin ve değer boyutlarına göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($\bar{x}=3.77$, $SS=0.91$).

Son olarak ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranışları, öz yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucu elde edilen değerler Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Öğretmen Özerklik Boyutları ile Öz Yeterlik ve Mesleğe Yönelik Tutum Boyutları Arasındaki İlişkiler (n=507)

		Öğretmen öz yeterlik inancı				Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum				
		Akademik öz yeterlik	Mesleki öz yeterlik	Sosyal öz yeterlik	Entelektüel öz yeterlik	Sevgi	Tatmin	Değer	Toplam tutum	
Öğretmen özerkliği	Eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği	r	.37**	.52*	.51	.60	.22**	.08	.05	.15**
		p	.00	.04	.25	.17	.00	.06	.25	.00
	Öğretimi planlama ve uygulama özerkliği	r	.11*	.16**	.14**	.13**	.27**	.19	.25**	.28**
		p	.01	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	Mesleki gelişim özerkliği	r	.05	.01	.03	.06	.11*	-.08	-.02	.01
		p	.26	.76	.42	.22	.01	.08	.70	.88
Öğretmen öz yeterlik inancı	Akademik öz yeterlik	r				.27**	.26**	.21**	.30**	
		p				.00	.00	.00	.00	
	Mesleki öz yeterlik	r				.40**	.33**	.40**	.44**	
		p				.00	.00	.00	.00	
	Sosyal öz yeterlik	r				.28**	.25**	.27**	.32**	
		p				.00	.00	.00	.00	
Öğretmen öz yeterlik inancı	Entelektüel öz yeterlik	r				.14**	.12**	.23**	.18**	
		p				.00	.00	.00	.00	

**p<.01, *p<.05

Yapılan pearson korelasyon analizi sonucuna göre değişkenlerin alt boyutları arasındaki ilişkileri incelediğimizde öğretmen özerkliğinin alt boyutları arasında yer alan eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği alt boyutuyla akademik öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.37$, $p<.01$), mesleki öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=.52$, $p<.05$), sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.22$, $p<.01$) ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir

ilişki ($r=.15$, $p<.01$) olduğu belirlenmiştir. Eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği alt boyutu ve akademik öz yeterlik alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.14$) dikkate alındığında akademik öz yeterlikteki varyansın (değişkenliğin) %14'ü, eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği alt boyutu ve mesleki öz yeterlik alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.14$) dikkate alındığında mesleki öz yeterlikteki varyansın (değişkenliğin) %27'si, eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği alt boyutu ve sevgi alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.05$) dikkate alındığında sevgi alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) %5'i ve son olarak eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği alt boyutu ve mesleğe yönelik toplam tutum puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.02$) dikkate alındığında mesleğe yönelik toplam tutum puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) %2'si eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği algularından kaynaklanmaktadır.

Öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutuyla akademik öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.11$, $p<.05$), mesleki öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.16$, $p<.01$), sosyal öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.14$, $p<.01$), sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.27$, $p<.01$), değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.25$, $p<.01$) ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.28$, $p<.01$) bulunmuştur. Öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ve akademik öz yeterlik alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.01$) dikkate alındığında akademik öz yeterlikteki varyansın (değişkenliğin) %1'i, öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ve mesleki öz yeterlik alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.03$) dikkate alındığında mesleki öz yeterlikteki varyansın (değişkenliğin) %3'ü, öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ve sosyal öz yeterlik alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.02$) dikkate alındığında sosyal öz yeterlikteki varyansın (değişkenliğin) %2'si, öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ve sevgi alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.07$) dikkate alındığında sevgi puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) %7'si, öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ve değer alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.06$) dikkate alındığında değer puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) %6'sı ve son olarak öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ve mesleğe yönelik toplam tutum puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.08$) dikkate alındığında mesleğe yönelik toplam tutum puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) %8'i öğretimi planlama ve uygulama özerkliği algularından kaynaklanmaktadır.

Mesleki gelişim özerkliği alt boyutuyla sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.11$, $p<.05$) bulunmuştur. Mesleki gelişim özerkliği alt boyutu ve sevgi alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.01$) dikkate alındığında sevgi puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) %1'i mesleki gelişim özerkliği algularından kaynaklanmaktadır.

Öğretmen öz yeterlik inancını alt boyutu olan akademik öz yeterlik alt boyutu ile mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.27$, $p<.01$), tatmin alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.26$, $p<.01$), değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.21$, $p<.01$) ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.30$, $p<.01$) bulunmuştur. Akademik öz yeterlik alt boyutu ve sevgi alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.07$) dikkate alındığında sevgi alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) %7'si, akademik öz yeterlik alt boyutu ve tatmin alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.07$) dikkate alındığında tatmin alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) %7'si, akademik öz yeterlik alt boyutu ve değer alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.04$) dikkate alındığında değer alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) %4'ü ve akademik öz yeterlik alt boyutu ve mesleğe yönelik toplam tutum puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.09$) dikkate alındığında mesleğe yönelik toplam tutum puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) %9'u öğretmenlerin akademik öz yeterlik inanç düzeylerinden kaynaklanmaktadır.

Öğretmen öz yeterlik inancını alt boyutu olan *mesleki öz yeterlik* alt boyutu ile *mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.40$, $p<.01$), *tatmin* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.33$, $p<.01$), *değer* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.40$, $p<.01$) ve *mesleğe yönelik toplam tutum* puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.44$, $p<.01$) bulunmuştur. *Mesleki öz yeterlik* alt boyutu ve *sevgi* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.16$) dikkate alındığında *sevgi* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 16'sı, *mesleki öz yeterlik* alt boyutu ve *tatmin* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.11$) dikkate alındığında *tatmin* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) %11'i, *mesleki öz yeterlik* alt boyutu ve *değer* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.16$) dikkate alındığında *değer* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 16'sı ve *mesleki öz yeterlik* alt boyutu ve *mesleğe yönelik toplam tutum* puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.19$) dikkate alındığında *mesleğe yönelik toplam tutum* puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 19'u öğretmenlerin *mesleki öz yeterlik inanç* düzeylerinden kaynaklanmaktadır.

Öğretmen öz yeterlik inancını alt boyutu olan *sosyal öz yeterlik* alt boyutu ile *mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.28$, $p<.01$), *tatmin* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.25$, $p<.01$), *değer* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.27$, $p<.01$) ve *mesleğe yönelik toplam tutum* puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.32$, $p<.01$) bulunmuştur. *Sosyal öz yeterlik* alt boyutu ve *sevgi* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.08$) dikkate alındığında *sevgi* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 8'i, *sosyal öz yeterlik* alt boyutu ve *tatmin* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.06$) dikkate alındığında *tatmin* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 6'sı, *sosyal öz yeterlik* alt boyutu ve *değer* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.07$) dikkate alındığında *değer* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 7'si ve *sosyal öz yeterlik* alt boyutu ve *mesleğe yönelik toplam tutum* puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.10$) dikkate alındığında *mesleğe yönelik toplam tutum* puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 10'u öğretmenlerin *sosyal öz yeterlik inanç* düzeylerinden kaynaklanmaktadır.

Öğretmen öz yeterlik inancını alt boyutu olan *entelektüel öz yeterlik* alt boyutu ile *mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.14$, $p<.01$), *tatmin* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.12$, $p<.01$), *değer* alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.23$, $p<.01$) ve *mesleğe yönelik toplam tutum* puanları arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=.18$, $p<.01$) bulunmuştur. *Entelektüel öz yeterlik* alt boyutu ve *sevgi* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.02$) dikkate alındığında *sevgi* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 2'si, *entelektüel öz yeterlik* alt boyutu ve *tatmin* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.01$) dikkate alındığında *tatmin* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 1'si, *entelektüel öz yeterlik* alt boyutu ve *değer* alt boyutu puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.05$) dikkate alındığında *değer* alt boyutundaki varyansın (değişkenliğin) % 5'i ve *entelektüel öz yeterlik* alt boyutu ve *mesleğe yönelik toplam tutum* puanlarının determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.03$) dikkate alındığında *mesleğe yönelik toplam tutum* puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 3'ü öğretmenlerin *entelektüel öz yeterlik inanç* düzeylerinden kaynaklanmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özerklik algısının, öğretimi planlama ve uygulama boyutunda en yüksek düzeyde olduğu ortaya konmuştur. Öğretmenlerin mesleki gelişim özerkliği algılarının ise öğretimi planlama ve uygulama özerkliği boyutu ve eğitim programı ile ilgili karar verme özerkliği boyutundan daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde Can'ın (2019) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre öğretmenlerin en çok öğretimi planlama ve uygulama boyutunda kendilerini özerk hissettikleri ortaya konmuştur. Öğretimi planlama ve uygulama boyutuna yönelik puanın diğer boyutlara göre daha yüksek çıkmasında öğretmenlerin öğretme süreci ve sınıf yönetimi konularında kendi kararlarını vermek istemeleri,

derste kullanacak oldukları yöntem ve teknikleri seçebilmeleri ve öğrencileri değerlendirme noktasında kendilerini daha serbest hissettikleri söylenebilir. Çelik'in (2016) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, çalışmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulama boyutunda özerkliklerinin orta düzeyde olduğunu belirlenmiştir. Bümen, Çakar ve Yıldız'a (2014) göre Türkiye' de merkezi eğitim sistemine bağlı olarak, Millî Eğitim Bakanlığı'nun geliştirmiş olduğu öğretim programlarını uygulanma noktasında öğretmenlerin, bireysel deneyimlerini ve öğrencilerin özelliklerini dikkate alarak değişiklik yaptığı ileri sürülmektedir. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin resmi programa yönelik nasıl bir değişiklik yaptıkları ve programda yer alan öğrenme hedeflerinin ne kadarını uygulayıp uygulamadıkları bilinmemektedir (Canbolat, 2020). Ancak alanyazını incelediğimizde, araştırma bulgularından farklı olarak Öztürk (2012) eğitim programı ile ilgili karar verme boyutunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin tercih yapma ve karar vermelerinin oldukça sınırlı olduğuna dikkat çekmiştir.

Öğretmenlerin özerklik davranışlarını en az sergiledikleri boyut ise mesleki gelişim özerkliğidir (Can, 2019; Çelik, 2016). Türkiye' de mesleki gelişimle ilgili faaliyetlerin merkezi olarak belirlenmesinden (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014) dolayı öğretmenlerin mesleki gelişim boyutunda kendilerini daha az özerk hissettikleri söylenebilir. Can'ın (2019) yapmış olduğu çalışmaya göre öğretmenlerin mesleki gelişim boyutunda özerklik algılarının en düşük olmasını, Türkiye' de öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik etkinliklerin düzenlenmesi aşamasında eğitimin yapılacağı zaman, mekân, eğitimi verecek olan birey ve eğitimin verileceği konu hakkında görüşünün alınmayıp merkezi olarak yapılmasına bağlamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin genel özerklik düzeylerini yüksek bulan çalışmalar (Bayat, 2019; Bayat ve Akbaba, 2022; Bozkurt ve Kara, 2022; Esen, 2023; Sökmen, 2018) olduğu gibi Güvenç'in (2011) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre öğretmenlerin sahip oldukları genel özerklik puanlarının orta düzeyde olduğu ortaya konmuştur (Demir, 2023).

Eğitim sistemimizde var olan kısıtlamalara rağmen, yapılan bu araştırma öğretmenlerin orta düzeyin üzerinde özerklik davranışına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim süreci ile ilgili konularda aktif rol aldıkları ve sorumluluk alabildikleri söylenebilir. Öğretmenlerin bu şekilde davranmalarının sınıf ortamında yaratıcı uygulamalara yer vermeleri ve öğrencilerin başarılarının artması (Aryal vd., 2014) gibi olumlu sonuçlarının olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öz yeterlik inanç düzeylerinin tüm boyutlarda yüksek olduğu belirlenmiştir. Fakat mesleki öz yeterlik inancının en yüksek olduğu, entelektüel öz yeterlik inancının ise diğer boyutlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin öz yeterlik inanç düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Çetinkaya, 2019; Emre, 2017; Işık, 2022; Kubilay, 2022; Sökmen, 2018; Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001). Genel olarak öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalardan farklı olarak Kasap'ın (2012) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre, öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının orta seviyede olduğu ortaya konmuştur (Üstüner, Demirtaş, Cömert ve Özer, 2009; Dağ, 2022).

Öz yeterlik düzeyinin yüksek olduğu öğretmenler öz yeterlik düzeyinin düşük olduğu öğretmenlere göre yapmış oldukları işlerde kendilerine daha fazla güven duyduklarını belirtmişlerdir (Belgi, 2016). Kiremit (2006) ise öz yeterlik inancı düşük olan öğretmenlerin, dersleri etkin ve verimli geçirme noktasında sorun yaşayacaklarını ifade etmektedir. Genel anlamda öğretmenlerin öz yeterlik inanç düzeylerinin yüksek bulunmasında öğretmenlerin almış oldukları eğitimin, var olan bilgi ve becerilerinin, kullanmış oldukları öğretim yöntem ve tekniklerinin, ölçme ve değerlendirmeye yönelik yeterliklerinin, sosyal ilişkilerinin ve iletişim becerilerinin önemli rol oynadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının genel olarak yüksek olduğu fakat değer boyutunun diğer boyutlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin sevgi boyutunda mesleğe yönelik tutum puanlarının tatmin ve değer boyutlarından

daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin mesleğine yönelik tutum puanlarının genel anlamda yüksek olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Demir, 2016; Küçük, 2012; Şahin, 2015). Öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarının yüksek olması mesleklerini isteyerek seçtiklerini ve bu durumun mesleklerinde başarılı olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutum puanlarının yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmaların aksine Tanrıverdi (2008) yapmış olduğu çalışma sonucunda öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarının nötr olduğunu ortaya koymuştur. Jameel' in (2017) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarının olumlu yönde ancak yüksek düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Korkmaz ve Sadık, 2011; Dağ, 2022). Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutum puanlarının düşük çıkması mesleklerine gerekli özeni göstermedikleri, ilgi ve isteklerinin düşük olduğu, kendilerini mesleki anlamda yeterli görmedikleri şeklinde ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmen özerkliği alt boyutu olan eğitim programları ile ilgili karar verme özerkliği alt boyutuyla akademik öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, mesleki öz yeterlik alt boyutu arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki, sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretimi planlama ve uygulama özerkliği alt boyutu ile akademik öz yeterlik, mesleki öz yeterlik, sosyal öz yeterlik alt boyutları arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki, sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mesleki gelişim özerkliği alt boyutuyla sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretmen öz yeterlik ölçeğinin alt boyutu olan akademik öz yeterlik alt boyutu ile mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, tatmin alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretmen öz yeterlik inancının alt boyutu olan mesleki öz yeterlik alt boyutu ile mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, tatmin alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretmen öz yeterlik inancının alt boyutu olan sosyal öz yeterlik alt boyutu ile mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki, tatmin alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki, değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretmen öz yeterlik inancının alt boyutu olan entelektüel öz yeterlik alt boyutu ile mesleğe yönelik tutumun alt boyutu olan sevgi alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki, tatmin alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki, değer alt boyutu arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki ve mesleğe yönelik toplam tutum puanları arasında pozitif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretmenlerin özerklik, öz yeterlik ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada, üç değişken arasındaki ilişkinin zayıf çıkması alanyazında var olan araştırma sonuçlarından farklılık göstermektedir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan bu farklılığa öğretmenlerin özerklik, öz yeterlik ve mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik kullanılan ölçme araçlarının sebep olabileceği düşünülmektedir.

Veri toplama aşamasında öğretmenlerin veri toplama araçlarında bulunan maddeleri cevaplama süresi üzerinde araştırmacının kontrolünün olmaması, veri toplama araçlarında var olan maddelerden ayrıntılı bilgi elde edilmemesi ve yüzeysel bilgi elde edilmiş olması (Cemaloğlu, 2014) çalışmanın üç değişkeni arasındaki ilişkinin zayıf bulunmasında etkili olabilir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinin yanında nitel araştırma yöntemlerinden de faydalanılarak karma yöntem kullanılabilirdi. Ancak bu çalışmada çok sayıda öğretmene daha kolay uygulanabilir olmasından dolayı likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde Baltacı (2017) yapmış olduğu çalışmada öz yeterlik boyutları ile mesleğe yönelik tutum arasındaki ilişki düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Emre (2017) öğretmenlerin öz yeterlik inançları ile mesleğe yönelik tutumlarının olumlu yönde orta düzeyde olduğunu ve öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının onların mesleğe yönelik tutum düzeylerini anlamlı şekilde yordadığı sonucunu ortaya koymuştur (Doğan, 2013). İpek ve Camadan (2012) öğretmenlerin tutum düzeyleri ile öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sökmen (2018) öğretmenlerin öz yeterlik inançları ile özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (Güvenç, 2011; Sökmen ve Kılıç 2019). Karabacak (2014) yapmış olduğu çalışma sonucunda öğretmenlerin öz yeterlik inançları ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Kısacası öğretmenlerin öz yeterlik düzeyleri arttığında, özerklik düzeylerinin de artması beklenmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışları alt boyutları, öz yeterlik inancı alt boyutları ve mesleğe yönelik tutumları arasında olumlu düzeyde ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bununla beraber öğretmenlerin sınıf içinde karar almaları ve uygulamaları üzerinde etkili olan, nitelikli öğrenme ortamının oluşturulmasını etkileyen ve öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenmeleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu düşünülen bu değişkenler arasındaki ilişkilerin dikkate alınması önemli görülmektedir. Nitekim bu üç değişken öğretmenlerin niteliğini arttırmada önemli faktörler olarak değerlendirilmeli ve hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitim hizmetlerinin, eğitim uygulamalarının ve politikalarının birer belirleyicisi olarak ele alınmalıdır.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin mesleğe yönelik tutum düzeyleri ile özerklik düzeylerini bir arada ele alan çalışmaların az sayıda olduğu söylenebilir. Farklı örneklem gruplarıyla ve daha detaylı bilgi elde edebilmek için nitel araştırma yöntemine uygun araştırmalar yapılarak bu değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konabilir. Bu yönde yapılacak çalışmaların alanyazındaki boşluğu doldurulabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz yeterlik inançlarının cinsiyet, öğrenim türü ve üniversitelerine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 98-110.
- Ayral, M., Özdemir, N., Türedi, A., Fındık, L. Y., Büyükgöze, H., Demirezen, S., Tahirbegi, Y. (2014). Öğretmen özerkliği ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki: PISA örneği. *Eğitim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 207-218.
- Baltacı, A. (2017). Okul müdürlerinin öz-yeterlik algıları ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 35-61.
- Bayat, E. (2019). *Okul müdürlerinin etik liderlik özellikleri ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Atif Bayat, E., & Akbaba, A. (2022). Okul müdürlerinin etik liderlik özellikleri ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasında-ki ilişki. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(33), 16-38.

- Belgi, S. (2016). *Lisede çalışan rehber öğretmenlerin mesleki özyeterlik algıları ve mesleki tükenmişliklerinin incelenmesi (İstanbul ili Bahçelievler ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bümen, N. T., Çakar, E. ve Yıldız, D. G. (2014). Türkiye’de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen etkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 203-228.
- Bümen, N. T. (2019). Türkiye’de merkezîyetçiliğe karşı özerklik kısılcacında eğitim programları: sorunlar ve öneriler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 175-185.
- Can, M. T. (2019). *Öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulamada özerklik algısı ve beklentileri üzerine bir çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Canbolat, Y. (2020). Türkiye’de ortaöğretim öğretmenlerinin mesleki özerkliği: var olan ve olası politikaların bir analizi. *Eğitim ve Bilim*, 1-31. DOI: 10.15390/EB.2020.7833
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Steca, P. & Malone, P. S. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level. *Journal of School Psychology*, 44(6), 473-490.
- Cebeci, B. (2016). *İlköğretim kurumlarında öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cemaloğlu, N. (2014). Veri toplama teknikleri: nicel-nitel. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (s. 131-164). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cohen, L. Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education 6th edition*. London: Routledge.
- Çelik, S. (2016). *Resmî liselerde dağıtılmış liderlik ve öğretmen özerkliği ilişkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Elazığ ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, Ş. (2003). *Anadolu öğretmen lisesi ve düz (Genel) lise çıkışlı eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, F. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftci, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çolak, İ. (2016). *Okul iklimi ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki (Muğla ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Çolak, İ., Yorulmaz, Y. İ., & Altınkurt, Y. (2017). Öğretmen özyeterlik inancı ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 20-32.
- Dağ, R. (2022). *Beden eğitimi öğretmeni adaylarının üst biliş düşünme becerileri, akademik özyeterlikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Demir, C. G. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki görevlerine yönelik ders dışı zaman kullanımları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, O. (2023). Öğretmenlerin Mesleki Özerklikleri ile Mesleki Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 48(213).
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Doğan, S. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik algısı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi (Ağrı ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Emre, Ş. C. (2017). *Ortaokul öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Eroğlu, C. (2013). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının özyeterlikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Esen, D. (2023). Hizmetkar liderliğin iş performansı üzerindeki etkisinde öğretmen özerkliğinin aracılık rolü. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 14(27), 55-86.
- Eurydice. (2008). *Avrupa'daki öğretmenlerin sorumluluk ve özerklik düzeyleri*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b36880f0-c8be-4517-a3d0-e4a23dc6f323/language-tr/format-PDF> sayfasından erişilmiştir.
- Fraenkel R. J. & Wallen E. N. (2006) *Eğitimde araştırma nasıl tasarlanır ve değerlendirilir*. McGraw-Hill, New York.
- Friedman, I. A. (1999). Teacher-perceived work autonomy: The concept and its measurement. *Educational and Psychological Measurement*, 59(1), 58-76.
- Goddard, R. D., Hoy, W. K. & Woolfolk-Hoy, A. W. (2000). Collective teacher efficacy: Its meaning, measure, and impact on student achievement. *American Educational Research Journal*, 37(2), 479-507.
- Gül, F. Ö. (2015). *Eğitimsel liderlik uygulamaları bağlamında öğretmen özerkliğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güneyli, A. & Aslan, C. (2009). Evaluation of Turkish prospective teachers' attitudes towards teaching profession. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 313-319.
- Güvenç, H. (2011). Sınıf öğretmenlerinin özerklik destekleri ve mesleki özyeterlik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(1), 99-116.
- Hoy, A. W. (2000, Nisan). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching. In annual meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA.
- Işık, U. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik algıları, program özerkliği ve özel eğitime yönlendirme davranışlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- İpek, C. & Camadan, F. (2012). Primary teachers' and primary pre-service teachers' self-efficacy beliefs and attitudes toward teaching profession. *Journal of Human Sciences*, 9(2), 1206 - 1216.
- Jameel, J. R. (2017). *Müzik öğretmenlerinin bireysel profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi (Erbil il örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kaçar, T. (2016). *İlköğretim öğretmenlerinin öz yeterlik inançları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karabacak, S. M. (2014). *Ankara ili genel liselerinde görev yapan öğretmenlerin özerklik algıları ile özyeterlik algıları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kandemir, F. S. (2016). *Gaziantep ili Araban ilçesindeki ilköğretim okullarında sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zirve Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüleri, Gaziantep.
- Karademir, Ç. A. (2013). *Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlik düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karamehmetoğlu, M. (2017). *Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerinin mesleki öz yeterlik ve problem çözme becerilerini belirlemedeki rolünün incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kasap, D. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile mesleklerine yönelik bilgisayar ve internet kullanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kızılırmak, B. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi alan bilgisi öz yeterlik inançları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kiremit, H. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz yeterlik inançlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Koçoğlu, A. (2017). *Fen bilimleri ve matematik öğretmenlerinin özerklik desteğinin ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimi ve problem çözme becerileri algısına katkısının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Korkmaz, G. ve Sadık, F. (2011). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki tutumlarının sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 121-138.
- Kubilay, F. (2022). Yönetici-öğretmen iş birliği ile öğretmen öz yeterlik algıları arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (30), 350-372.
- Küçük, D. P. (2012). Müzik öğretmenlerinin müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 151-161.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2014). Öğretmen yetiştirme ve geliştirme genel müdürlüğünün görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin yönerge. *Tebliğler Dergisi*, 2685.
- Özerkan, E. (2007). *Öğretmenlerin öz yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özgür, F. N. (1994). *Öğretmenlik mesleğine karşı tutum* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, İ. H. (2012). Öğretimin planlanmasında öğretmenin rolü ve özerkliği: Ortaöğretim tarih öğretmenlerinin yıllık plan hazırlama ve uygulama örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 271-299.
- Bozkurt, B. ve Kara, M. (2022). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin öğretmen özerkliği algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 628-644.
- Pearson, L. C. & Hall, B. W. (1993). Initial construct validation of the teaching autonomy scale. *The Journal of Educational Research*, 86(3), 172-178.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Journal of Social Science*, 14(1) 137-146.
- Sökmen Y. ve Kılıç D. (2019). The relationship between primary school teachers’ self- efficacy, autonomy, job satisfaction, teacher engagement and burnout: A model development study. *International Journal of Research in Education and Science*, 5(2), 709 -721.
- Sökmen, Y. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlik, özerklik, iş memnuniyeti, öğretmen katılımı ve tükenmişliği arasındaki ilişki: Bir model geliştirme çalışması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sünbül, A. M. ve Arslan, C. (2006). Öğretmen yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-16.
- Şahin, K. M. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz güvenleri ve mesleki tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Tanrıverdi, H. D. (2008). *Anasınıfı öğretmenlerinin mesleğe yönelik tutumlarıyla anasınıfı eğitim programında öngörülen hedeflere ulaşılma derecesi arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tedmem (2016). *Eğitimde özerklik üzerine*. <https://tedmem.org/dosya-konusu/doc-dr-mustafa-yavuz-ile-egitimde-ozerklik-uzerine-sayfasından-erişilmiştir>.
- Tschannen-Moran, M. & Woolfolk Hoy, A. (2001) Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805.
- Tufan, Z. (2016). *Fen bilgisi öğretmenlerinin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile özyeterlilikleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ulaş, J. & Aksu, M. (2015). Development of teacher autonomy scale for Turkish teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 344-349.
- Üstüner, M., Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2009). Ortaöğretim öğretmenlerinin öz yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 1-16.

EXTENDED SUMMARY

While fulfilling the responsibilities imposed on the teacher by the constructivist approach, it is thought that the teacher's self-efficacy and attitude towards the profession are as important as the autonomy of the teacher (Eroğlu, 2013). The relationship between the autonomy of and self-efficacy of the teacher is deemed crucial for the development of the teacher's professional knowledge and skills, the fulfillment of his duties and responsibilities, and the development of his creative behaviors. Güvenç (2011) states that the effect of teacher's self-efficacy on teacher autonomy is important. It is believed that teachers' perceptions of autonomy with low-level of self-efficacy beliefs will also be negatively affected, and implicitly, it is stated that it will also affect students' achievements and affective characteristics (Ayril et al., 2014; Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001). Teacher self-efficacy, which is associated with the concept of teacher autonomy, becomes a significant variable in the enhancement of an effective learning-teaching environment.

It is stated that the beliefs and attitudes of teachers impact their classroom management skills, their decisions in the classroom, and their methods and strategies which the teachers preferred based on their classroom activities (Demirtaş, Cömert, & Özer, 2011). When the literature is explored, it is mentioned that the self-efficacy beliefs of and the attitudes of teachers towards the profession have a positive effect on the formation of a qualified learning environment and on the cognitive and affective learning of learners (eg Caprara, Barbaranelli, Steca & Malone 2006; Goddard, Hoy & Woolfolk-Hoy, 2000). At the same time, in the literature, there are results that teachers with a high-level of autonomy have more interest and desire towards their professions (Pearson & Hall, 1993). In short, there is likely an important relationship between teachers' autonomy behaviors and their attitudes towards the profession. In addition to the autonomy behaviors and self-efficacy beliefs of teachers, teachers' attitudes towards their professions are also considered to be a crucial variable.

This study aimed to explore the autonomy behavior, self-efficacy belief and attitude levels of secondary school teachers and to examine the relationship between secondary school teachers' autonomy behaviors, self-efficacy beliefs and attitudes toward the profession. Considering the main purpose of the study, the following research question was answered:

- Is there a significant relationship between secondary school teachers' autonomy behaviors, self-efficacy beliefs and attitudes toward the profession?

In this descriptive research, the correlational research model, which is among the quantitative research methods, was utilized. Correlational research is a research model in which the relationships between two or more variables are investigated without using any intervention on the variables (Karasar, 2009). This study used explanatory relational design as base.

The population of this research consists of 8552 teachers working in secondary schools affiliated to the central districts of Izmir in the academic year of 2017-2018. The research sample was 507 of 8552 teachers. These 507 teachers were voluntary to participate in this study, and they were selected using the convenient sampling method, which is among the non-random sampling methods, (Fraenkel & Wallen, 2006). 333 (59.1%) of the participants are women, and 174 (40.9%) are men. In addition, 121 of the participants (23.9%) have teaching experience for 6-10 years, 83 of those (16.4%) for 16-20 years, 65 of those (12.8%) for 21 years or more. It was found that the number of participants who worked for 1-5 years and 11-15 years was equal to each other. This study consists of teachers working from 13 different fields. The participation of mathematics teachers was the highest with 83 (16.4%), while the participation of special education teachers was the least with 7 (1.4%).

To collect data for this study, the Personal Information Form created by the researcher, which includes independent variables related to demographic characteristics such as gender, subject, and seniority to determine whether these variables affect the autonomy, self-efficacy and attitude levels of middle school teachers was utilized. Also, the "Teacher Self-Efficacy Scale", which developed by Ulaş and Aksu (2015), including 18 items and consisting of three dimensions, "Teacher Self-Efficacy Scale",

which consists of 27 items and four dimensions, developed by Çolak, Yorulmaz and Altınkurt (2017), and "Attitude Scale toward the Teaching Profession", developed by Demir (2016), consisting of 32 items and three dimensions were used.

The normality assumption for the variables of the study was analyzed using the Kolmogorov-Smirnov and Shapiro Wilk tests. In addition, by analyzing the outliers of the variables, the skewness-kurtosis values were discussed. It was determined that the skewness and kurtosis values were between ± 1.50 . In studies conducted in the field of social sciences, the skewness and kurtosis values in the range of ± 1.50 are interpreted as the normal distribution of the data (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Due to the normal distribution of the data, parametric tests were utilized while analyzing the data. Unrelated samples t-test, one-way analysis of variance (One-Way ANOVA) for unrelated samples and Pearson Correlation Analysis were used in the analysis of the data. While the SPSS 25 package program was used for the analysis, the significance level of the analysis was 0.05.

It was found that, in the planning and implementing teaching phase, the autonomy perception of the participants was at the highest level ($\bar{x} = 3.78$, $SD = 0.77$), while the perception of professional development autonomy was at a lower level ($\bar{x} = 2.29$, $SD = 1.10$). It was reached a result that when the attitude levels of teachers towards the teaching profession were examined, the value dimension was higher than the other dimensions ($\bar{x} = 4.55$, $SD = 0.55$), and their attitudes towards the profession were lower in the love dimension ($\bar{x} = 3.77$, $SD = 0.91$). In this study, in which the relationships among teachers' autonomy, self-efficacy and attitudes towards profession was examined, the relationships between three variables was found to be positive, weak and significant. The finding of this study, which is the weak relationships between three variables, is different from the results of existing research in the literature. It is thought that the measurement tools used to determine teachers' autonomy, self-efficacy and attitudes towards the profession may cause this difference.

There is a weak relationship between the three variables of the study. This might be because, in the data collection phase, the researcher has no control over the response time of the teachers while the teachers answer the items in the data collection tools. Also, other reasons might be that detailed information was not obtained from the items in the data collection tools, and superficial information was obtained (Cemaloğlu, 2014). In this study, mixed methodology including qualitative and quantitative methods could have been used. However, in this study, the Likert type scale was utilized because it can be applied more easily to many participants.

When the literature is examined, it can be said that there are few studies dealing with both teachers' attitude levels towards the profession and their autonomy levels at the same time. When the literature is examined, it can be said that there are few studies dealing with both teachers' attitude levels towards the profession and their autonomy levels at the same time. The relationships between the variables can be revealed by conducting research with different sample groups and using the qualitative research method in order to obtain more detailed information. Thus, it is thought that further studies in this field can fill the gap in the literature.